

1. Mikä Suomi-koulu?

Suomi-kouluja on maailmalla monenlaisia. Yhtä oikeaa toimintamallia ei voida nimetä. Suomi-koulujen tuki ry on kuitenkin tiivistänyt Suomi-koulun määritelmän seuraavasti:

Suomi-kouluilla tarkoitetaan kielikouluja, joissa annetaan ulkosuomalaislapsille täydentävää opetusta suomen kielessä sekä tutustutetaan heitä suomalaiseen kulttuuriin. Täydentävällä opetuksella tarkoitetaan varsinaisen kouluopetuksen rinnalla annettavaa opetusta. Opetusta annetaan lapsille, joiden vanhemmista toinen tai molemmat ovat syntyperältään suomalaisia.

1.1 Suomi sydämessä – kiire kantapäillä

Väestörekisterin mukaan ulkomailla asuu nykyään 1,3 miljoonaa suomalaista. Tästä mahtavasta määrästä ensimmäisen ja toisen polven suomalaisia on 600 000.

Näihin lukuihin verrattuna Suomi-koulujen oppilasmäärä – arviolta noin 4000 – on hyvin vaatimaton. Suomi-koulut ovat kuitenkin tärkeä osa suomen kielen ja kulttuurin koulutusta. Suomi-koulujen tuki ry:n sivuilla todetaan: *”Kansainvälisyyden maailmassa kielellinen ja kulttuurinen identiteetti on entistä tärkeämpi selviytymisen ja jaksamisen lähde. Suomi-kouluista on tullut tärkeä ulkosuomalaisten kohtaamispaikka, jossa lasten kielen opetuksen rinnalla vanhemmilla on mahdollisuus tavata toisia suomalaisia, keskustella suomeksi, lainata koulun kirjastosta suomenkielisiä kirjoja ja juhlia yhdessä lasten kanssa perinteisiä suomalaisia juhlia. Suomi-koulut rohkaisevat ja motivoivat vanhempia suomen kielen käyttöön ja arvoistamiseen ja ovat siten tärkeä tuki lasten kielellisessä kehityksessä ja monikielisyyskasvatuksessa.”*

Suomi-koulu koetaan ulkomailla lähes poikkeuksetta positiiviseksi asiaksi, ja suomikoulutyötä pidetään tärkeänä. Valitettavasti positiivisuus ja kannustus ei aina ulotu luokkahuoneeseen asti; Suomi-kouluun tuleminen vapaa-aikana ja normaalin kouluajan ulkopuolella vaatii, varsinkin vanhemmilta, sisukkuutta, pitkäjänteisyyttä ja aikaa. Hyväksyvät pääannyökyttelyt Suomi-koulun suuntaan eivät aina toteudu tekoina oman perheen kohdalla – suomen kielen vaaliminen jää vähemmälle arjen kiireessä. On myös perheitä, joissa monikielistä kasvatusta pidetään todella tärkeänä. Oli niin tai näin – osa lapsista löytää tiensä Suomi-kouluun oppimaan lisää ja tutustumaan muihin suomea puhuviin oppilaisiin.

On kuitenkin hyvä muistaa, ettei Suomi-koulussa, vaikka ne hyviä ovatkin, pystytä ihmetekoihin. Muutama tunti viikossa tai kuukaudessa suomea ei riitä lapsen kielitaidon ylläpitoon, saati sen kehittämiseen. Kodin ja koulun yhteistyö on voimaa, eikä sovi unohtaa monipuolisen yhteydenpidon, tiedottamisen ja koulun erityistempausten (koko perheen ulkoilupäivien, joulun- ja kevätjuhlien) tärkeyttä oppituntien lisänä.

1.2 Millainen koulu?

Tavallisesti Suomi-kouluissa on sekä oppilaita, jotka asuvat vakituisesti ulkomailla ja joille suomi on toinen tai kolmas kieli, että oppilaita, jotka asuvat perheineen väliaikaisesti ulkomailla ja joiden äidinkieli on suomi. Aiemmin koulujen oppilaat olivat ensisijaisesti vakituisesti ulkomailla asuvia. Suomalaisyrittysten kansainvälistymisen myötä suomea äidinkielenään puhuvien oppilaiden määrä on kuitenkin lisääntynyt Suomi-koulussa niin, että heitä on nykyään yli 1/3 kaikista oppilaista.

Opetuksen määrä vaihtelee eri kouluissa ja eri maissa. Keskimäärin opetusta annetaan 2 tuntia viikossa. Oppilaat jaetaan opetusryhmiin, joissa kussakin on vähintään 6 oppilasta. Ryhmäjaossa pyritään ottamaan huomioon sekä oppilaan ikä että kielitaito.

Opetuksessa keskitytään suomen kielen ja suomalaisen kulttuurin opetukseen. Pienimpien kanssa leikitään, lauletaan ja loruillaan suomeksi, isompien oppilaiden kanssa luetaan, kirjoitetaan ja tarkastellaan kieltä oppikirjojen avulla.

Osassa Suomi-kouluista on oppilaita, jotka suorittavat yleisen kielitutkinnon eli YKI-kokeen suomen kielen perus- tai keskitason asuinmaassaan tai jopa ylimmän tason Suomessa.

Suomi-koulun oppilaiden perusopetuksesta vastaavat aina asuinpaikkojen paikalliset tai kansainväliset koulut. Suomi-koulun opetus toimii siis monipuolisena lisänä perusopetukselle, käsitelläänhän tunneilla Suomen maantietoa ja historiaa, joskus harjoitellaan jopa kanteleen soittoa. Suomi-kouluissa voidaan suomea opiskella myös yhteistyössä ulkosuomalaisten lasten kotiperuskoulun (www.kotiperuskoulu.fi) kanssa.

Osa pitkään ulkomailla asuneista oppilaista, jotka palaavat Suomeen, tarvitsee todistuksen suomen kielen taidoistaan hakeutuessaan toisen asteen koulutukseen tai työelämään. Tällöin Suomi-koulun todistus saattaa olla avuksi.

Lisäksi tilapäisesti ulkomailla olleet oppilaat tarvitsevat Suomi-koulua pystyäkseen palaamaan ikäänsä vastaavalle luokalle Suomessa.

1.3 Yhdessä samanlaisia, mutta niin erilaisia

Lähteenä käytetty: *Lapsen kielenoppimisprosessi* (Anne Nurminen ja Leena Tuovila-Ginters, KIKE, toim. Leena Nissilä, Opetushallitus)

Ihmisen kielellinen kehitys ja kielenoppiminen ovat elinikäisiä, koko ajan muuttuvia prosesseja. Kaikkeen kehitykseen liittyy lyhyempiä tai pidempiä kausia, jolloin lapsen kielellisten taitojen kehittyminen voi näyttää pysähtyneen. Tällainenkin kausi on aktiivista oppimisen aikaa. Kielenoppimisessa on tiettyä säännönmukaisuutta, oppiminen etenee pääsääntöisesti eri yksilölläkin samanlaisten kehitysvaiheiden kautta. Kielitaidon kehittämisessä uusien taitojen omaksuminen edellyttää tiettyjä, aikaisemmin opittuja taitoja.

Oppijoilla kielitaidon eri osa-alueiden kehitys voi olla hyvin erilaista. Puhumisen, kuullun ymmärtämisen, kirjoittamisen, luetun ymmärtämisen, kielen raken-

teen ja sanaston kehittyminen eivät välttämättä etene samaan tahtiin.

Toista kieltä opitaan pääsääntöisesti samojen kehitysvaiheiden kautta kuin ensimmäistäkin kieltä. Varhaislapsuudessa ensimmäistä ja toista kieltä voi oppia samanaikaisesti tai peräkkäisesti, jolloin toinen kieli opitaan ensimmäistä myöhemmin. Ensimmäisen kielen oppimiseen verrattuna toisen kielen oppimisessa on tekijöitä, jotka tulee huomioida, kun arvioidaan oppilaan kielellistä suoriutumista, seurataan hänen oppimisprosessiaan ja järjestetään opetusta.

1.3.1 Lapsen ensimmäisen kielen kehitys

Lapsi omaksuu ensimmäisen kielen eli oman äidinkielenä varhaislapsuudessaan luonnollisessa vuorovaikutuksessa ympäristönsä kanssa. Ensimmäisen kielen oppiminen alkaa ennen syntymää. Jo sikiövaiheessa lapsi erottelee äänneitä ja lapsen aivoihin jää muistijälkiä kielessä usein esiintyvistä äänneistä. Lapsella on syntyessään kyky havainnoida kaikkia kieliä. Kahden kuukauden ikäisenä lapsi erottaa oman äidinkielenä toisista kielistä, mutta kyky erottaa muita kieliä toisistaan heikkenee.

Ensimmäisen ikävuoden aikana lapsi kokeilee ja harjoittelee eri äänneitä esimerkiksi jokelteleamalla. Lapset oppivat ensin vokaaleja. Kaikissa kielissä opitaan ensin a, a-i, ja i-u.

1–4 vuoden iässä lapsen sanavarasto kasvaa huomattavasti. Ensin lapsi käyttää yhden sanan lauseita, joilla voi olla kokonaisen lauseen merkitys. 2–5-vuotiaana taivutukset ja lauserakenne alkavat kehittyä, ja 5-vuotiaana lapsi hallitsee sanojen taivutusta ja lauseiden muodostumista koskevia sääntöjä. Lapsen kieli kehittyy 5–7-vuotiaana nopeasti, ja hän siirtyy vähitellen yhä tietoisempaan kielenkäyttöön. Noin kuuden vuoden iässä lapsi kiinnostuu kirjaimista ja tulee tietoisemmaksi äänneistä.

1.3.2 Toisen kielen oppiminen

Toista kieltä opitaan ympäristössä, jossa käytetään pääasiallisesti jotakin muuta kuin oppijan omaa äidinkieltä. Toisen kielen oppiminen on prosessi, jossa omaksutaan yksi tai monikielisyssä oppimisympäristössä jopa useampi kieli.

Seuraavassa tarkastellaan toisen kielen oppimista eräistä näkökulmista, jotka liittyvät olennaisesti perusopetusikäisen oppilaan toisen kielen arviointiin, opetukseen ja seurantaan. Toisen kielen omaksuminen alkaa siitä, että lapsi puhuu omaa äidinkieltään ympäristössä, jossa muut käyttävät eri kieltä. Vaihe voi kestää muutamasta viikosta jopa yli vuoteen. Lapsi havainnoi aktiivisesti eri kieliä, mutta keskustelee vain omalla äidinkielellään.

Toisessa vaiheessa lapsi kommunikoi ei-kielellisesti: hän kiinnittää toisten huomion ja pyytää asioita sekä jäljittelee ei-kielellisin keinoin. Tässä vaiheessa lapsi ei kommunikoi lainkaan omalla kielellään esimerkiksi luokkatovereiden kanssa, ja

voi olla, että hän ei puhu kouluympäristössä lainkaan. Lapsi kuitenkin aktiivisesti kartuttaa ja havainnoi uutta kieltä sekä harjoittelee hiljaisesti uusia asioita. Tämä vaihe voi olla joko lyhyt tai kestää melko pitkään.

Kolmas vaihe on toisen kielen puhuminen, jolloin lapsi alkaa käyttää julkisesti uutta kieltä. Lapsen toinen kieli ei suju vielä kieliopillisesti oikein, ja hän voi käyttää pääasiassa tilannesidonnaisia fraaseja. Hän käyttää lähinnä lyhyitä lauseita ja yksinkertaisia muotoja.

Neljännessä vaiheessa lapsi on omaksunut kielelliset peruskommunikointitaidot. Lapsi käyttää edelleenkin lyhyitä ilmaisuja, mutta ilmaisu on jo täsmällisempää. Lapsi on omaksunut uuden kielen tärkeimmät säännöt ja pystyy melko hyvin kommunikoimaan toisella kielellä.

Lapsi ja nuori voivat oppia toisen kielen myös niin sanotun pinnallisen kompetenssin eli pintakielen kautta, jonka oppimiseen menee yleensä 1–2 vuotta. Jotta lapsi selviytyisi koulun asettamista vaatimuksista, hänen tulee hankkia myös kognitiivinen kielellinen kompetenssi eli syväkieli, joka mahdollistaa kognitiivisen ajattelutoiminnan ja opiskelun uudella kielellä. Tämän vaiheen saavuttaminen kestää vähintään viisi vuotta. Niinpä koko kielenoppimisprosessi arkielämän tilanteista selviämistä toisen kielen käyttämiseen opiskelukielenä kestää 7–8 vuotta.

1.4 Suomea vieraana kielenä oppivat oppilaat

Suomi-koulujen oppilaat koostuvat kahdesta pääryhmästä: **Ensimmäinen ryhmä** ovat lapset tai nuoret, joiden molemmat vanhemmat ovat suomalaisia. Näiden lasten äidinkieli on yleensä suomi. **Toisen ryhmän** muodostavat lapset, joiden vanhemmista toinen on suomalainen. Nämä lapset tai nuoret ovat syntyneet ja eläneet maassa, jonka valtakieli ei ole suomi. Tällöin heidän äidinkieltensä ei ole suomi, vaan asuinmaan kieli tai jokin kokonaan toinen kieli.

Joillakin Suomi-koulun vanhemmista on käsitys, että suomen kielen oppimisen voisi jättää Suomi-koulun harteille. Sen sijaan että suomen kielen oppimiseen panostettaisiin jokapäiväisessä elämässä ja arjessa, se jätetään helposti vain lomahuviksi. Ajatellaan, että Suomen lomien välillä Suomi-koulu voi hoitaa kielen opettamisen. Perusteluita ja syitä siihen, että suomen kieltä ei käytetä osana arkielämää, on useita. Tämä on opettajalle vaikea ja haastava tilanne, johon ei ole olemassa valmiita vastauksia. Perheiden ratkaisuja ei voi missään nimessä tuomita.

Asuinmaan vallitseva kieli tulee helposti hallitsevaksi, varsinkin, jos se on samalla oppilaan kieli, jolla hän käy koulua. Tämä voi olla myös perheen kotikieli, jolloin vanhempien vastuulla on, oppiiko lapsi myös vanhempansa kotimaan ja suvun kielen.

Tärkeää on, että opettaja löytäisi keinot, jolla tukea ja auttaa oppilasta sekä mahdollisesti toimia kasvatuksellisenä tukena oppilaan suomenkieliselle vanhemmalle. Joillekin suomi-koululaisten vanhemmille koulusta saatava tuki ja kannustus voivat olla ensiarvoisen tärkeitä. Voi tukea ja kannustaa sekä tarjota apukeinoja, mutta ei missään nimessä pakottaa mihinkään tai kritisoida perheen ratkaisuja.

- ➔ **Vinkki 1:** Jos huomaat, että oppilas on erittäin haluton oppimaan suomea, eikä hänen suomalainen vanhempansaakaan puhu sitä hänelle, pyri hienotunteisesti ja tuomitsematta selvittämään motiivi, miksi lapsi käy Suomi-koulua. Jos vanhempi olettaa, että lapsi oppii suomen pelkästään käymällä Suomi-koulussa, niin selitä ystävällisesti, mutta jämäkästi, että Suomi-koulu on kotona tapahtuvan kielen oppimisen tukena olevaa opetusta. Muutamalla viikko- tai kuukausitunnilla ei voi oppia kieltä ilman perheen omaa panosta.
- ➔ **Vinkki 2:** Kannusta ja rohkaise vanhempaa käyttämään suomea osana arkea. Vähänkin on parempi kuin ei mitään. Kiinnostuisiko lapsi kenties suomesta jonkin mieluisan kirjan avulla? Voisiko vaikka suomenkielinen iltasatu olla se vanhemman ja lapsen oma juttu, jos perheessä ei hyväksytä kahden kielen käyttöä?
- ➔ **Vinkki 3:** Luo lapselle positiivinen, mutta silti realistinen asenne suomen oppimista kohtaan. Tuo esille oppimista motivoivia seikkoja esim. mahdollisuus oppia tuntemaan myös Suomessa asuvat isovanhemmat ja heidän historiansa.
- ➔ **Vinkki 4:** Tue suomenkielistä vanhempaa antamalla hänelle asiallista tutkimustietoa kaksi- ja monikielisyystutkimuksista. Valitettavasti on edelleenkin uskomuksia, joiden mukaan lapsi saattaa mennä sekaisin kahdesta kielestä, tai että lapsi ei ikinä opi asuinmaan kieltä, jos hänelle opetetaan suomea. Korjaa harhaluuloja ja tarjoa materiaalia luettavaksi.
- ➔ **Vinkki 5:** Älä lannistu tai masennu, vaikka kaikesta huolimatta muutosta ei tapahtuisikaan. Syyt siihen, että perhe toimii, kuten toimii, ovat usein kipeitä ja vaikeita-kin asioita. Pysy riittävän etäisenä ja ammatillisena. Et yksin ulkopuolisena pysty ratkaisemaan ongelmaa, vaikka kuinka haluaisitkin.
- ➔ **Vinkki 6:** Arvosta itseäsi ja työtäsi Suomi-koulun opettajana. Älä ota mahdollisia syytöksiä tms. oppilaan vaikeuksista itseesi. Tiedä rajasi ja mahdollisuutesi.

1.5 Suomea äidinkielenään oppivat oppilaat

Suomalaisten yritysten globalisoituessa maailman Suomi-kouluissa on entistä enemmän oppilaita, joiden molemmat vanhemmat ovat suomalaisia. He ovat Suomi-koulussa vain tietyn ajan palatakseen jälleen Suomeen. Osa oppilaista taas tulee perheistä, jotka ovat asettuneet vakituisesti ulkomaille ja joissa suomi on toinen tai kolmas kieli.

Opettajalle tämä on haasteellista, sillä hänellä on ryhmässään kaksi erillistä ryhmää. Opetuksen eriyttäminen eri taitotasolle ja oppilaiden Suomi-kouluun kohdistamat erilaiset odotukset luovat opettajalle haasteita.

Pystyäkseen pitämään oppimisilmapiirin avoimena ja rauhallisena opettaja tarvitsee selkeät toimintatavat. Hyvin monissa kouluissa opettajat voivat olla kovin-

kin epävarmoja siitä, mitä heidän tulisi tehdä ”sekä että” -opetusryhmissä. Kaikkien oppimista pitäisi edistää, mutta miten?

- **Vinkki 1:** Huomaa, että sinulla on ainakin kahdenlaisia oppilaita, joiden päämäärät ovat täysin erilaisia.
- **Vinkki 2:** Hanki tietoa oppilaistasi (ks. liitteenä 1 oleva taustatietolomake) saadaksesi kokonaiskuvan ryhmästäsi ja pystyäksesi kartoittamaan eri oppilaiden tarpeita. Taatusti jokaisella on jotain opittavaa, joten kukaan ei voi tulla pelkästään ”hengailemaan” koululle. Pelkkään ajanvietteeseen Suomi-koulu ei ole oikea paikka.
- **Vinkki 3:** Puhu koulun johdon kanssa, olisiko mitenkään mahdollista opettaa suomea äidinkielenään puhuvia lapsia erikseen, omana ryhmänään.
- **Vinkki 4:** Jos se ei onnistu, tee ryhmässäsi selkeä jako siten, että sinulla on tavaltaan ryhmän sisällä kaksi luokkaa. Keskustele asiasta myös oppilaiden kanssa, että he ymmärtävät että kyseessä ei ole jako ”jyviin ja akanoihin”.
- **Vinkki 5:** Eriytä opetus ryhmien mukaan. Harkitse, tarvittaisiinko luokkaan lisäksi apuopettaja, varsinkin jos kummassakin ryhmässä on paljon tai hyvin eri taitotasoilla olevia oppilaita.
- **Vinkki 6:** Pidä oppitunneilla jokin yhteinen tuokio, johon kaikki oppilaat osallistuvat, jotta he tuntevat kuuluvansa samaan ryhmään.
- **Vinkki 7:** Hanki Opetushallituksesta äidinkielen oppimistavoitteet eri luokille ja selitä kullekin äidinkieliselle oppilaalle, mitä se hänen kohdallaan merkitsee.

1.6 Ryhmänmuodostus

Koulun koosta riippuu, minkälaisiksi opetusryhmät muodostuvat. Isommissa kouluissa ryhmänmuodostuksessa on useita vaihtoehtoja: ikäluokittain syntymävuoden mukaan, suomen kielen taitojen mukaan tai edellä mainittujen kompromissina taitotason mukaan.

Suomen valtion tuki edellyttää, että yhdessä ryhmässä on vähintään kuusi lasta. Pienemmissä kouluissa ryhmät joudutaan muodostamaan hyvinkin eritasoisista ja eri-ikäisistä oppilaista, jotta ehto täyttyy. Tällöin opettaja on todella suuren eriyttämishaasteen edessä oppilasryhmän heterogeenisyyden vuoksi.

Koulussa voidaan toki antaa opetusta pienemmillekin kuin kuuden oppilaan ryhmille, mutta valtion tukea niille ei voi saada.

Opetuksen eriyttämisellä tarkoitetaan, että opettaja huomioi oppilaiden erilaiset oppimisedellytykset. Opettaja mukauttaa opetusta määriteltujen tavoitteiden rajoissa oppilaskohtaisesti. Opettaja voi eriyttää opetukseen ja oppimiseen käy-

tettävää aikaa, oppiaineksen syvyyttä tai laajuutta sekä oppimiseen käytettäviä menetelmiä tai materiaaleja. Kautta aikojen on luokissa ollut erilaisia oppilaita. Näitä luokkia kutsutaan yhdysluokiksi. Yhdysluokkaa ei pidä nähdä pelkästään resurssien sanelemana pakkona; se kehittää oppilaiden sosiaalisia taitoja, opastaa omatoimisuuteen ja itsenäisyyteen sekä harjoittaa yhteistoiminnallisuutta. Suomea paremmin hallitsevat oppilaat opastavat ja ohjaavat luokkakavereitaan ja toimivat näin opettajan apuna.

Monimuotoisessa oppilasryhmässä opettamisen tulisi olla myös yksilöllistä; eriyttäminen on ensisijainen keino tukea oppilasta.

Eriytetyssä ryhmässä toimiminen ei ole opettajalle aina helppoa. Yksilölliseen ohjaukseen ei opettajalle jää välttämättä aikaa, eikä opettaja tiedä oppilaidensa kaikkia erityisvaatimuksia. Tämän helpottamiseksi kouluissa kannattaa kerätä suunnittelua varten tietoa oppilaista esimerkiksi taustatietolomakkein (ks. liite). Oppituntien suunnittelu eri taitotasolle käy sujuvammin, eikä arvokasta kouluaikaa kulu epäröintiin tai jo tuttujen asioiden opetteluun. Yhdysluokille soveltuvaa valmista opetusmateriaalia ei ole liiemmin olemassa. Näin ollen on tärkeää, että opetuksen suunnittelu ja materiaalien laadinta pohjautuu oppilaiden tarpeisiin.

1.7 Yhdysluokkien työtavat

Yhteistoiminnalliset opetusmuodot sopivat hyvin yhdysluokkaan, koska eri-ikäiset ja taitotasoiltaan erilaiset oppilaat oppivat toisiltaan. Yhteistoiminnallinen oppiminen perustuu oppilaiden kokemukseen opittavasta asiasta. Toisten auttaminen ja keskusteleva ilmapiiri rohkaisevat oppilaita toimimaan yhdessä (yhteistoiminnallisuus). Opittava asia konstruoidaan eli rakennetaan yhdessä.

Opetuskeskustelua on käytetty opetusmuotona kautta aikojen. Siinä opettaja ja oppilaat ovat tasavertaisia keskustelijoita oppituntin aikana. Oppilaiden kanssa keskustellaan aiheesta niin, etteivät opettajan mielipiteet muodostu tärkeämmiksi kuin oppilaan. Puhuminen on vastavuoroista, ja niin oppilaiden kuin opettajankin kommentit vievät keskustelua eteenpäin. Oppilaat voivat osallistua myös tuntien suunnitteluun. On kuitenkin muistettava, että opettaja on vastuussa keskustelujen kulusta ja opittavien teemojen käsittelystä. Myös yhteissuunnittelun tulee pohjautua ryhmän oppimistavoitteisiin eikä oppilaiden mielihaluihin.

- ➔ **Vinkki 1:** Järjestä luokkahuoneeseen tila, esim. oppimispiiri/-puoliympyrä, jossa keskustelijat (eli opettaja ja oppilaat) näkevät kaikki toisensa.
- ➔ **Vinkki 2:** Oppilaita lämmitellään ja motivoidaan. Aloitetaan siitä, mitä aiheesta jo tiedetään. Millaisia kokemuksia ja käsityksiä kullakin on. Kaikki ajatukset ovat hyvää ja hedelmällistä pohjaa jatkokeskustelulle. Oikeita ja vääriä vastauksia ei tässä vaiheessa ole.

- ➔ **Vinkki 3:** Keskustelun pohjalta määritellään tavoitteet eli se, mitä asiasta tulisi tietää lisää. Määritellään myös millä keinoin opitaan lisää. Tässä vaiheessa oppilaat osallistuvat suunnitteluun.
- ➔ **Vinkki 4:** Tässä vaiheessa toimitaan luotujen tavoitteiden saavuttamiseksi (ks. liitteenä olevat tuntisuunnitelmat). Opettaja toimii työskentelyvaiheessa ohjaajana ja tilanteiden luoja.
- ➔ **Vinkki 5:** Oppitunnin lopussa tehdään yhteenveto. Palataan alkukäsityksiin, tavoitteisiin, tapahtuneeseen toimintaan, sekä mietitään, miten käsitykset ovat oppitunnin aikana muuttuneet. Tässä vaiheessa voidaan palata virheellisiin alkukäsityksiin. Yleensä oppilas pystyy korjaamaan itse itsensä tai huomaa tapahtuneen muutoksen.
- ➔ **Vinkki 6:** Yhteenvedon pohjalta opettaja koostaa johtopäätökset. Yhdessä voidaan suunnitella jatkoa, esimerkiksi tulevien tuntien oppimistehtäviä.
- ➔ **Vinkki 7:** Arviointi on olennainen osa opetusta ja oppimista. Suoritusta ei ole pakko arvostella kirjallisesti, mutta opettajan tulee voida arvioida sekä omaa toimintaansa että oppilaiden suoriutumista. Suunnittelu ja toiminnan arviointi kulkevat käsi kädessä.

1.8 Taustatietolomake

Liitteenä 1 oleva taustatietolomake on kehitetty Pariisin Suomi-koulussa. Tarkoituksena on kerätä tietoja oppilaasta opetuksen suunnitteluun, eriyttämiseen ja mahdollisiin tukitoimiin. Annetut tiedot käsitellään luottamuksellisesti, eikä niitä tulla käyttämään muuhun tarkoitukseen. Lomakkeen kysymysten on hyvä olla kahdella kielellä, suomeksi ja asuinmaan kielellä, jotta lapsen molemmat vanhemmat voivat yhtäläisesti osallistua vastaamiseen. Lomake täytetään vain yhdellä kielellä.

Mallilomakkeessa on neljä osiota: henkilö- ja perhetiedot; koulu- ja harrastetiedot; siteet ja kontaktit Suomeen sekä suomen kieleen; odotukset ja toiveet Suomi-koulun suhteen. Ensimmäisellä kerralla on toivottavaa, että koko lomake täytetään. Seuraavina vuosina täytetään kahdesta ensimmäisestä osiosta vain muuttuneet tiedot ja kaksi jälkimmäistä kokonaan. Jos lukuvuoden mittaan tapahtuu muutoksia, niistä pyydetään ilmoittamaan, ja tiedot päivitetään.

Tavoitteena on, että oppilaan tilanne tunnetaan paremmin. Näin pystytään tarjoamaan opetusta mittatilaustyönä; oppilas huomioidaan kokonaisuutena ja osana elinpiirinsä kokonaisuutta. Täysin yksilöllistä opetusta ei luonnollisestikaan ole mahdollista tarjota, mutta eri taitotasolle eriytettyä ja sovellettua opetusta kuitenkin.

Liitteenä oleva lomake on laaja. Suomi-kouluissa kannattaa harkita, mitä tietoja

kysytään ja miksi. Pelkästään tietoa tiedon vuoksi ei kannata kerätä. Tärkeintä on, että saatuja tietoja käytetään hyödyksi opetuksen suunnittelussa. Eri kouluissa ja kulttuureissa painottuvat eri osa-alueet. Oppilaat, jotka asuvat maassa pysyvästi, ja ne oppilaat, jotka ovat tilapäisesti maassa vanhempien työkomennuksen tai jonkin muun syyn takia, saattavat vaatia erilaista huomiota. Näin ollen lomakkeessa esitetään monenlaisia, kyseiseen kouluun / ryhmään sopivia kysymyksiä.

1.9 Palautelomake

Lukukauden tai lukuvuoden lopussa kannattaa jakaa vanhemmille palautelomake (ks. liite 2), jolla kerätään kokemuksia ja tietoa toiminnan toteutumisesta. Yhtä tärkeää kuin ennakkotietojen saaminen, on koulun toiminnan arviointi. Se, että Suomi-koulu osaltaan vastaa paikkakuntansa suomen kielen opetuksen tarpeisiin, on ensiarvoista.

Peruskysymysten lisäksi lomakkeeseen on liitetty ns. ”sana on vapaa” -osio, jossa vanhemmat voivat kertoa omin sanoin toiveistaan ja kokemuksistaan. Palautelomake ei tietenkään korvaa aitoa puheyhteyttä, mutta se antaa suuntaviivoja tulevalle. On myös muistettava, että varsinkin meidän suomalaisten on joskus vaikea antaa palautetta suullisesti. Näin ollen kirjallinen lyhyt ja selkeä palautelomake voi kertoa enemmän kuin ”tuhat sanaa”.

Usein vanhemmilla on kiire, kun he tuovat lapsiaan Suomi-kouluun. Jutustelu jää vähemmälle, jos erikoista informaatiota tai palautetta ei ole antaa. Vanhemmat voivat kertoa toiveistaan oppituntien sisällön suhteen sekä esimerkiksi siitä, miten kotona oppilaan suomen kielen käyttö on mahdollisesti lisääntynyt tai vähentynyt. Kirjallisen palautteen pohjalta toimintaa voidaan kehittää tai muuttaa, luoda keskustelunavauksia, miettiä ryhmäjakoja sekä ideoida uutta. Lomakkeella voidaan saada lisätietoa myös moneen käytännön asiaan (koulun kokoontumisaika, kokoontumispaikka, tiedotus ja sen riittävyys, yhteyshenkilöiden tavoitettavuus). Lomakkeen voi täyttää anonyymisti niin halutessaan.